

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

1. **Przedmiotem zamówienia** objętego niniejszym postępowaniem jest przeprowadzenie ogólnokrajowych pomiarów prędkości pojazdów, stosowania zabezpieczeń uczestników ruchu w pojazdach (pasów bezpieczeństwa, kasków ochronnych, urządzeń zabezpieczających dzieci do lat 12) oraz stopnia używania telefonów komórkowych przez kierujących pojazdami wraz z przedstawieniem wyników z pomiarów.
2. **Celem** przeprowadzenia pomiarów jest dostarczenie wiedzy dotyczącej podstawowych zachowań kierujących pojazdami na sieci dróg w Polsce, które wpływają na stan bezpieczeństwa ruchu drogowego (brd). Wiedza ta jest niezbędna do efektywnego programowania i oceny działań w zakresie brd w Polsce. Ponadto zadanie to ujęte jest w Programie Realizacyjnym na lata 2014-2015 do Narodowego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego 2013-2020 (zadanie C.1).
3. Pomiary (badania) prowadzone będą w **3 sesjach pomiarowych**: 1 sesja w 2014 roku oraz 2 sesje w roku 2015.

4. HARMONOGRAM REALIZACJI ZAMÓWIENIA

rok	działanie	termin
2014	1 sesja pomiarowa – pomiar w terenie (dni robocze)	Początek: nie wcześniej niż od 01.09.2014 r. Koniec: nie później niż do 07.11.2014 r. (z wyłączeniem 31.10 i 03.11 2014 r.)
	Przedstawienie wyników z 1 sesji pomiarowej	Do 31 dni kalendarzowych od zakończenia pomiarów w terenie
2015	2 sesja pomiarowa – pomiar w terenie (dni robocze)	Początek: nie wcześniej niż od 30.03.2015 r. (z wyłączeniem 03.04, 07.04, 30.04 i 04.05 2015 r.) Koniec: nie później niż do 05.06.2015 r.
	Przedstawienie wyników z 2 sesji pomiarowej	Do 31 dni kalendarzowych od zakończenia pomiarów w terenie
	3 sesja pomiarowa – pomiar w terenie (dni robocze)	Początek: nie wcześniej niż od 31.08.2015 r. Koniec: nie później niż do 06.11.2015 r. (z wyłączeniem 30.10 i 02.11 2015 r.)
	Przedstawienie wyników z 3 sesji pomiarowej oraz posumowanie roku 2015	Do 31 dni kalendarzowych od zakończenia pomiarów w terenie

Wykonawca nie później niż 3 dni kalendarzowe przed rozpoczęciem każdej sesji przedstawi Zamawiającemu daty pomiarów w każdym województwie.

5. LOKALIZACJA PUNKTÓW POMIAROWYCH

Punkty pomiarowe zlokalizowane będą w każdym województwie. Po każdej sesji pomiarowej, jako załącznik do raportów, o których mowa w pkt. 6.2 opisu przedmiotu zamówienia, Wykonawca przedstawi Zamawiającemu szczegółową lokalizację punktów pomiarowych, w których prowadzono pomiary (z podaniem dokładnych współrzędnych geograficznych i charakterystyki każdego punktu). Lista stałych¹ punktów pomiarowych ustalona zostanie po 1 sesji pomiarowej, nie później niż 30 dni kalendarzowych przed rozpoczęciem sesji 2. Lokalizacja punktów pomiarowych określona zostanie w oparciu o zasady przedstawione w niniejszym rozdziale tak, aby uzyskać najbardziej wiarygodną próbę losową na drogach o różnych charakterystykach.

Zamawiający udostępni Wykonawcy lokalizację 23 stałych punktów pomiarowych zweryfikowanych w 2013 r. jako punktów, w których możliwe będzie prowadzenie pomiarów (punkty należy jednakże zweryfikować przed rozpoczęciem każdej sesji pomiarowej).

5.1. POMIAR PRĘDKOŚCI POJAZDÓW

Punkty pomiarowe powinny znajdować się w miejscach reprezentatywnych pod względem prędkości ruchu dla danej drogi i jej otoczenia, a pomiary należy prowadzić w taki sposób, by nie wystąpiły czynniki mogące zafałszować ich wyniki. W szczególności pomiary powinny odbywać się w sposób niewidoczny dla uczestników ruchu, w miejscach oddalonych od urządzeń rejestrujących prędkość, posterunków policji i nie będących pod regularną kontrolą policji oraz na odcinkach dróg na których geometria drogi, organizacja ruchu, otoczenie drogi oraz warunki terenowe nie mogą wpływać na zmniejszenie prędkości.

5.1.1. Zasady wyboru lokalizacji punktów pomiarowych

5.1.1.1. Zasady wyboru lokalizacji punktów pomiarowych w stolicach województw (ulice² w obszarze zabudowanym³) oraz na drogach krajowych⁴ (w tym autostrady i drogi ekspresowe) i wojewódzkich

- a) Lokalizacje powinny być wyznaczone na odcinkach dróg reprezentujących różne funkcje i typy przekroju poprzecznego oraz różne lokalizacje. W grupie punktów pomiarowych powinny się znaleźć następujące przekroje pomiarowe:
  - o poza obszarem zabudowanym: drogi dwujezdniowe (pomiar w jednym z wybranych kierunków), drogi jednojezdniowe z poboczami bitumicznymi, drogi jednojezdniowe z poboczami gruntowymi,
  - o na odcinkach przejść drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.⁵ (droga krajowa lub wojewódzka przebiegająca przez obszar zabudowany): drogi z poboczami bitumicznymi, drogi z poboczami gruntowymi, drogi z chodnikami,
  - o stolicę województw (obszar zabudowany): ulice dwujezdniowe (pomiar w jednym z wybranych kierunków), ulice jednojezdniowe – niezależnie od kategorii drogi.
- b) Lokalizacje pomiarowe powinny znajdować się na odcinkach dróg i ulic bez ograniczeń swobody wyboru prędkości z wyjątkiem ogólnych limitów prędkości. Powinny to być odcinki z dobrymi warunkami widoczności na zatrzymanie przed przeszkodą⁶, proste lub z łukami nie powodującymi konieczności redukcji prędkości w stosunku do obowiązujących limitów⁷. Dodatkowo warunek braku ograniczeń swobody ruchu oznacza:

¹ Stałe punkty pomiarowe – zlokalizowane w każdej sesji dokładnie w tej samej lokalizacji, zmienne punkty pomiarowe – punkty zlokalizowane w losowo wybranych (innych) miejscach w każdej sesji.

² Definicja „ulicy” zgodnie z art. 4 pkt. 3 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 260, z późn. zm.).

³ Zgodnie z art. 2 pkt 15 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.).

⁴ Podział dróg publicznych ze względu na funkcje, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 260, z późn. zm.).

⁵ Wg Głównego Urzędu Statystycznego – danych dostępnych w dniu podpisania umowy.

⁶ Ocenione na miejscu lokalizacji na bazie wiedzy i doświadczenia Wykonawcy.

⁷ j.w.

- o poza obszarem zabudowanym - brak na odcinku o długości co najmniej 300 ÷ 400 m poprzedzającym miejsce pomiaru: skrzyżowań (w zależności od typu skrzyżowania), zjazdów z drogi o dużej częstotliwości wykorzystywania (zakłócenia płynności ruchu przez pojazdy skręcające)⁸, stacji paliw i innych obiektów komercyjnych, w rejonie których stosowane są ograniczenia prędkości,
- o na odcinkach przejść drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.- brak na odcinku o długości co najmniej 200 ÷ 300 poprzedzającym miejsce pomiaru skrzyżowań o znacznym obciążeniu wlotów bocznych⁹, intensywnie wykorzystywanych przejść dla pieszych¹⁰, przystanków autobusowych (przy dużym natężeniu ruchu komunikacji zbiorowej¹¹), zatok postojowych, obiektów handlowych z wyjazdami z parkingów, środków uspokojenia ruchu,
- o w obszarze zabudowanym, w stolicach województw - brak na odcinku o długości co najmniej 200 m skrzyżowań z sygnalizacją świetlną lub innych skrzyżowań znacznie redukujących prędkość (np. ronda); przejść dla pieszych z sygnalizacją, przystanków autobusowych.

Każdorazowo przed zakwalifikowaniem danego miejsca jako punktu pomiarowego należy w ramach wizji lokalnej ocenić, czy w rejonie tego miejsca poza w/w przypadkami nie zachodzą sytuacje powodujące regularne zakłócenia płynności ruchu.

- c) Zachowanie takich samych ogólnych charakterystyk dróg i ich otoczenia w wyróżnionych grupach punktów pomiarowych. W stosunku do podanych powyżej warunków wyboru punktów pomiarowych mogą być przyjmowane odstępstwa, pod warunkiem, że zostaną one przyjęte w odniesieniu do wszystkich punktów reprezentujących poszczególne grupy dróg.

5.1.1.2. Zasady wyboru lokalizacji punktów pomiarowych na drogach powiatowych

- a) W grupie punktów pomiarowych powinny się znaleźć następujące przekroje pomiarowe:

- o poza obszarem zabudowanym - drogi jednojezdniowe o szerokości jezdni 5,5 ÷ 6,0 m z pobocznymi gruntowymi bez stałych przeszkód w koronie drogi. Brak ograniczeń prędkości poza ogólnym limitem 90 km/h,
- o na odcinkach przejść drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.¹² (droga powiatowa przebiegająca przez obszar zabudowany) - drogi jednojezdniowe o szerokości jezdni 5,5 ÷ 6,0 m z pobocznymi gruntowymi lub chodnikami. Brak ograniczeń prędkości poza ogólnym limitem 50/60 km/h.

- b) Przekroje pomiarowe zlokalizowane na odcinkach dróg i ulic bez ograniczeń swobody wyboru prędkości z wyjątkiem ogólnych limitów prędkości. Powinny to być odcinki z dobrymi warunkami widoczności na zatrzymanie przed przeszkodą, proste lub z łukami nie powodującymi konieczności redukcji prędkości w stosunku do obowiązujących limitów. Dodatkowo warunek braku ograniczeń swobody ruchu oznacza:

- o poza obszarem zabudowanym - brak na odcinku o długości co najmniej 150 ÷ 200 m poprzedzającym miejsce pomiaru: zwężeń, skrzyżowań o znacznym obciążeniu wlotów bocznych (w tym rond), stacji paliw i innych obiektów komercyjnych w rejonie których stosowane są ograniczenia prędkości,
- o na odcinkach przejść drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys. - brak na odcinku o długości co najmniej 100 ÷ 150 m poprzedzającym miejsce pomiaru skrzyżowań o znacznym obciążeniu wlotów bocznych, intensywnie wykorzystywanych przejść dla pieszych, zatok postojowych, obiektów handlowych z postojem na jezdni lub z wyjazdami z parkingów.

⁸ j.w.

⁹ j.w.

¹⁰ j.w.

¹¹ j.w.

¹² Patrz przypis 5.

Każdorazowo przed zakwalifikowaniem danego miejsca jako punktu pomiarowego należy w ramach wizji lokalnej ocenić, czy w rejonie tego miejsca poza w/w przypadkami nie zachodzą sytuacje powodujące regularne zakłócenia płynności ruchu.

5.1.2. Rozmieszczenie punktów pomiarowych

5.1.2.1. Rozmieszczenie punktów pomiarowych w stolicach województw (obszar zabudowany) i na drogach krajowych

Rozmieszczenie punktów pomiarowych planuje się przy ogólnym założeniu, że w każdym z województw będą 2 stałe punkty pomiarowe, tj. 1 w obszarze zabudowanym, w stolicy województwa i 1 w obszarze niezabudowanym, poza stolicą województwa (na drogach jednojezdniowych) oraz dodatkowo w skali kraju 3 stałe punkty na autostradach i 3 stałe punkty na drogach ekspresowych. Te punkty pomiarowe będą uzupełniane przez punkty o zmiennej lokalizacji, których w każdej sesji pomiarowej będzie 16 – po 1 w każdym województwie – rozmieszczanych po 8 w obszarze zabudowanym w stolicy województwa i 8 poza stolicą województwa, w obszarze zabudowanym (przejścia drogowe), jak i niezabudowanym na drogach jedno i dwujezdniowych.

Przy takim założeniu rozmieszczenie punktów pomiarowych w każdej sesji pomiarowej powinno być następujące:

a) Rozmieszczenie punktów pomiarowych w stolicach województw (obszar zabudowany):

- po 1 stałym punkcie pomiarowym w każdym z miast na odcinkach ulic dwujezdniowych,
- po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach ulic jednojezdniowych (zmiana lokalizacji zgodnie z przedstawionym przez Wykonawcę i przyjętym przez Zamawiającego harmonogramem sesji pomiarowych – patrz lit. c).

b) Rozmieszczenie punktów pomiarowych na drogach krajowych:

- po 1 stałym punkcie pomiarowym w każdym z województw na drogach jednojezdniowych w obszarze niezabudowanym,
- w skali kraju 3 stałe punkty na autostradach i 3 stałe punkty na drogach ekspresowych,
- po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach dróg jedno i dwujezdniowych (zmiana lokalizacji zgodnie z przedstawionym przez Wykonawcę i przyjętym przez Zamawiającego harmonogramem sesji pomiarowych – patrz lit. c) z uwzględnieniem podziału na odcinki na obszar zabudowany (przejścia drogowe przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.) i niezabudowany.

c) Łącznie w ramach pomiarów prowadzonych w stolicach województw i na drogach krajowych w każdej sesji pomiarowej pomiary powinny być wykonane w 54 punktach pomiarowych:

- 16 stałych w obszarze zabudowanym w stolicach województw (ulice dwujezdniowe),
- 16 stałych w obszarze niezabudowanym na drogach krajowych jednojezdniowych,
- 3 stałe na autostradach
- 3 stałe na drogach ekspresowych
- 16 o zmiennej lokalizacji z uwzględnieniem reprezentacji różnych typów przekroju poprzecznego, w tym:
  - 8 w wybranych stolicach województw na odcinkach ulic jednojezdniowych,
  - 8 w wybranych województwach na drogach krajowych na odcinkach dróg jedno i dwujezdniowych i przejściach drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.

Lub (do ustalenia z Wykonawcą po podpisaniu umowy)

- w sesji 1 i 3 – 16 w stolicach województw na ulicach jednojezdniowych,
- w sesji 2: 16 na drogach krajowych na odcinkach dróg jedno i dwujezdniowych i przejściach drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.

5.1.2.2. Rozmieszczenie punktów pomiarowych na drogach wojewódzkich

Rozmieszczenie punktów pomiarowych planuje się przy ogólnym założeniu, że w 16 województwach będą **w każdej sesji pomiarowej łącznie 24 punkty pomiarowe**. Wszystkie z tych punktów pomiarowych będą punktami o zmiennej lokalizacji. Punkty te powinny być rozmieszczane w miastach na prawach powiatu (innych niż stolice województw) oraz na drogach wojewódzkich poza miastami i na drogach wojewódzkich przechodzących przez małe miejscowości. Punkty powinny być rozmieszczone tak, by pomiary przeprowadzono w następujący sposób:

W każdej sesji:

- W 16 województwach drogi wojewódzkie jednojezdniowe lub dwujezdniowe w obszarze niezabudowanym

Dodatkowo w sesji 1 i 3:

- W 8 wybranych województwach ulice jednojezdniowe w obszarze zabudowanym w miastach powiatowych (inne niż stolice województw)

Dodatkowo w sesji 2:

- W 8 wybranych województwach (innych niż dla ulic w miastach, o których mowa w poprzednim punkcie) na odcinkach przejść jednojezdniowych dróg wojewódzkich przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.

Wymaga to odpowiedniego doboru lokalizacji punktów pomiarowych w poszczególnych województwach zgodnie z poniższym schematem (pokazano na przykładzie dwóch województw):

	Województwo A		Województwo B	
	Sesja 1 i 3	Sesja 2	Sesja 1 i 3	Sesja 2
Miasta	X			
Drogi wojewódzkie	X	X	X	X
Przejścia drogowe przez miejscowości				X

5.1.2.3. Rozmieszczenie punktów pomiarowych na drogach powiatowych

Rozmieszczenie punktów pomiarowych planuje się przy ogólnym założeniu, że badania powiatowe prędkości będą realizowane w 16 województwach jako dopełnienia badań prędkości na drogach o drugorzędnych funkcjach i niższym standardzie technicznym. Na drogach powiatowych wybranych do badań, pomiary prędkości będą realizowane **w każdej sesji łącznie w 16 punktach pomiarowych**. Wszystkie z tych punktów pomiarowych będą punktami o zmiennej lokalizacji. Punkty te powinny być rozmieszczane na drogach poza obszarem zabudowanym (8 punktów pomiarowych) i na odcinkach przejść drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys. (8 punktów pomiarowych). Przy podanych powyżej założeniach, rozmieszczenie punktów pomiarowych w każdej sesji pomiarowej powinno być następujące:

- a) odcinki poza terenami zabudowy - w 8 wybranych województwach po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach dróg jednojezdniowych,
- b) przejścia drogowe przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys. - w 8 pozostałych województwach po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach dróg jednojezdniowych.

5.2. POMIAR STOSOWANIA ZABEZPIECZEŃ UCZESTNIKÓW RUCHU W POJAZDACH

5.2.1. Zasady wyboru lokalizacji punktów pomiarowych

Wszystkie punkty pomiarowe zlokalizowane będą na drogach / ulicach, na których prowadzone będą pomiary prędkości – w najbliższym miejscu umożliwiającym przeprowadzenie obserwacji z zachowaniem odpowiedniej liczebności próby, o której mowa w punkcie 6.1.2. lit. i).

Punkty zlokalizowane będą z zachowaniem następujących zasad:

- a) odcinki autostrad lub dróg ekspresowych: pomiar w okolicy punktu poboru opłat lub zjazdów,
- b) drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe: punkty w obszarze zabudowanym – w lokalizacjach innych niż stolice województw,
- c) w miastach (obszar zabudowany): na odcinkach dróg w centralnej części miasta w rejonie ronda lub skrzyżowania z sygnalizacją świetlną.

5.2.2. Rozmieszczenie punktów pomiarowych

5.2.2.1. Rozmieszczenie punktów pomiarowych w stolicach województw i na drogach krajowych poza stolicami województw

Rozmieszczenie punktów pomiarowych planuje się przy ogólnym założeniu, że w każdym z województw będą 3 punkty pomiarowe, tj. 1 stały w mieście (stolicy województwa), 1 stały poza miastem oraz 1 zmienny punkt w każdym województwie – oraz dodatkowo, w skali kraju, 3 punkty na autostradach i 3 punkty na drogach ekspresowych. Punkty te powinny być rozmieszczane na drogach / ulicach, na których prowadzone będą pomiary prędkości. Przy takim założeniu rozmieszczenie punktów pomiarowych w każdej sesji pomiarowej powinno być następujące:

- a) **miasta wojewódzkie:**
  - o po 1 stałym punkcie pomiarowym w każdym z miast na odcinkach ulic dwujezdniowych,
  - o po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach ulic jednojezdniowych (zmiana lokalizacji zgodnie z przedstawionym przez Wykonawcę i przyjętym przez Zamawiającego harmonogramem sesji pomiarowych)
- b) **drogi krajowe:**
  - o po 1 stałym punkcie pomiarowym w każdym z województw na drogach jednojezdniowych,
  - o w skali kraju 3 stałe punkty na autostradach i 3 stałe punkty na drogach ekspresowych,
  - o po 1 punkcie pomiarowym o zmiennej lokalizacji na odcinkach dróg jedno i dwujezdniowych (zmiana lokalizacji zgodnie z przedstawionym przez Wykonawcę i przyjętym przez Zamawiającego harmonogramem sesji pomiarowych).
- c) **Łącznie w każdej sesji pomiarowej** pomiary powinny być wykonane w **54 punktach pomiarowych:**
  - 16 stałych w obszarze zabudowanym w stolicach województw (ulice dwujezdniowe),
  - 16 stałych na drogach krajowych jednojezdniowych,
  - 3 stałe na autostradach,
  - 3 stałe na drogach ekspresowych,
  - 16 o zmiennej lokalizacji z uwzględnieniem reprezentacji różnych typów przekroju poprzecznego, w tym:
    - o 8 w wybranych stolicach województw na odcinkach ulic jednojezdniowych,
    - o 8 w wybranych województwach na drogach krajowych na odcinkach dróg jedno i dwujezdniowych i przejściach drogowych przez wsie i miasta o liczbie ludności poniżej 10 tys.

5.2.2.2. Rozmieszczenie punktów pomiarowych na drogach wojewódzkich i powiatowych:

Rozmieszczenie punktów pomiarowych planuje się przy ogólnym założeniu, że w każdym województwie będzie w każdej sesji pomiarowej łącznie 1 punkt pomiarowy na drodze wojewódzkiej i 1 punkt pomiarowy na drodze powiatowej (łącznie 32 punkty pomiarowe w każdej sesji: 16 na drogach wojewódzkich, 16 na drogach powiatowych). Punkty te powinny być rozmieszczane na drogach / ulicach, na których prowadzone będą pomiary prędkości.

6. METODYKA PROWADZENIA POMIARÓW

Wszystkie pomiary odbywać się muszą zgodnie z harmonogramem przedstawionym w pkt. 4 opisu przedmiotu zamówienia, w lokalizacjach określonych zgodnie z pkt. 5 opisu przedmiotu zamówienia i zgodnie z zasadami przyjętymi w niniejszym rozdziale.

6.1. Rejestracja danych

6.1.1. Rejestracja danych w pomiarach prędkości pojazdów

Rejestracja danych w pomiarach prędkości pojazdów musi się odbywać z zachowaniem następujących zasad:

- a) Rejestracja parametrów ruchu w punktach pomiarowych wykonana zostanie z wykorzystaniem *urządzeń z indywidualnym zapisem danych przypisanych do każdego pojazdu, bez ich wstępnej agregacji*. Urządzenia te muszą gwarantować dokładność pomiaru i nie mogą wpływać na zachowania kierujących pojazdami. Wymagana dokładność pomiaru prędkości chwilowej pojedynczego pojazdu $\pm 2,0$ km/h a czasu przekroczenia przekroju pomiarowego $\pm 0,1$ s.
- b) Poza prędkością chwilową i czasem pojawienia się pojazdu w przekroju pomiarowym urządzenia te muszą rejestrować także długość pojazdu.
- c) Rejestracja przejazdu pojazdów przez przekrój pomiarowy gwarantować będzie rozróżnienie struktury rodzajowej, w tym co najmniej podział na grupy pojazdów objęte różnymi limitami prędkości (samochody osobowe, samochody ciężarowe – definicje, w zależności od przyjętej metody pomiaru, ustalone zostaną pomiędzy Zamawiającym a Wykonawcą po podpisaniu umowy).
- d) Pomiary odbywać się będą w dni robocze przy dobrych warunkach atmosferycznych¹³, co ma umożliwiać porównanie wyników pomiarów z różnych punktów pomiarowych i z różnych okresów (brak wpływu niekorzystnych warunków atmosferycznych na zachowania kierujących pojazdami).
- e) Pomiary prędkości powinny być prowadzone w każdym z wyznaczonych punktów pomiarowych przez 24 godziny.
- f) Rejestracja danych umożliwi zapis podstawowych parametrów ruchu umożliwiających wyznaczanie określonych parametrów prędkości w zbiorze zarejestrowanych pojazdów w dowolnie definiowanych przedziałach obserwacji, tj.:
  - prędkość średnia i mediana prędkości,
  - odchylenie standardowe prędkości i współczynnik zmienności prędkości,
  - kwantyle prędkości (15, 85 i 95%),
  - udziały kierujących przekraczających prędkość dopuszczalną w miejscu pomiaru,
  - liczebności przekroczeń dopuszczalnej prędkości w ustalonych przedziałach klasowych,
  - natężenie ruchu,
  - udziały odstępów szacowanych jako niebezpieczne.

¹³ Dobre warunki atmosferyczne oznaczają brak znacznych opadów, kłesk żywiołowych (susza, powódź) – wątpliwości w tym zakresie ustalone będą pomiędzy Zamawiającym a Wykonawcą na etapie realizacji pomiarów.

Za odstępy niebezpieczne można uznać takie, które uniemożliwiają w krytycznych sytuacjach (gwałtowne hamowanie poprzedzającego pojazdu) zatrzymanie pojazdu bez najechania na pojazd poprzedzający. Graniczne wartości odstępow niebezpiecznych można obliczyć z poniższego wzoru:

$$\Delta t_{kryt} = \frac{V_2^2}{7,2 \cdot V_1 \cdot (a_2 + g \cdot i)} - \frac{V_1}{7,2 \cdot (a_1 + g \cdot i)} + \frac{V_2}{V_1} \cdot t_r + \frac{3,6 \cdot l_p}{V_1} [s]$$

- gdzie:
- Δt_{kryt} – odstęp krytyczny między pojazdami [s],
- V_1 – prędkość pojazdu jadącego z przodu w parze pojazdów [km/h],
- V_2 – prędkość pojazdu jadącego z tyłu w parze pojazdów [km/h],
- a_1 – opóźnienie przy hamowaniu pojazdu jadącego z przodu w parze pojazdów [m/s²],
- a_2 – opóźnienie przy hamowaniu pojazdu jadącego z tyłu w parze pojazdów [m/s²],
- g – przyspieszenie ziemskie [m/s²]; $g=9,81$ m/s²,
- i – pochylenie podłużne odcinka drogi [-],
- t_r – czas reakcji kierowcy pojazdu jadącego z tyłu w parze pojazdów [s],
- l_p – długość pojazdu jadącego z przodu w parze pojazdów [m].

Udział odstępow niebezpiecznych (U_{on}) wyznacza się jako iloraz liczby odstępow, dla których $\Delta t < \Delta t_{kryt}$ i liczby wszystkich odstępow w określonym przedziale czasu. Wyznaczenie wartości Δt_{kryt} oraz określenie, czy dany odstęp jest niebezpieczny ($\Delta t < \Delta t_{kryt}$) wymaga oddzielnej analizy każdej pary pojazdów.

6.1.2. Rejestracja danych w pomiarach stosowania urządzeń zabezpieczających uczestników ruchu w pojazdach i używania telefonów komórkowych

Rejestracja danych stosowania zabezpieczeń przez uczestników ruchu drogowego w pojazdach oraz używania telefonów komórkowych musi się odbywać z zachowaniem następujących zasad:

- a) badania będą prowadzone okresowo przez aż do zebrania odpowiedniej liczebności próby (ale nie mniej niż 2 godziny) w każdym punkcie pomiarowym, w dni robocze w porze dnia umożliwiającej zebranie odpowiedniej liczebności próby (wszystkie dane dot. stosowania pasów bezpieczeństwa, urządzeń zabezpieczających dzieci, kasków ochronnych i używania telefonów komórkowych w danym punkcie pomiarowym gromadzone będą w tym samym czasie),
- b) prowadzenie pomiarów w przekrojach dróg i ulic metodą obserwacji z zewnątrz (z indywidualnym zapisem danych przypisanych do każdego uczestnika ruchu) w miejscach wymagających od kierowców redukcji prędkości, w celu umożliwienia obserwacji,
- c) pomiary wykonane w z dala od posterunków policji i w miejscach nie objętych regularną kontrolą policji, w sposób nie sugerujący badanym, że są obserwowani,
- d) wymagania rejestracji takich parametrów, aby można było charakteryzować poziom stosowania zabezpieczeń i używania telefonów komórkowych przez podanie poziomu stosowania danego typu zabezpieczenia / używania telefonu komórkowego przez uczestnika ruchu,
- e) warunek prowadzenia badań przy dobrych warunkach atmosferycznych, co ma umożliwić porównania wyników badań z różnych punktów pomiarowych i z różnych okresów (brak wpływu niekorzystnych warunków atmosferycznych na zachowania kierujących pojazdami),
- f) W odniesieniu do sposobu rejestracji danych wymagana jest rejestracja następujących parametrów:
  - o **typ pojazdu:**
    - samochód osobowy,
    - samochód dostawczy,
    - samochód ciężarowy,

- taksówka – tylko w sesji nr 2 w stolicach województw,
- **typ pojazdu (badania stosowania kasków ochronnych):**
  - rower,
  - motorower,
  - motocykl,
- **rodzaj uczestnika ruchu¹⁴:**
  - kierujący,
  - pasażer z przodu,
  - pasażer z tyłu (tylko w samochodach osobowych),
- **pleć uczestnika ruchu:**
  - mężczyzna,
  - kobieta,
- **wiek uczestnika ruchu:**
  - dzieci, (poniżej 18 lat):
    - dzieci bardzo duże (12 – 17 lat),
    - dzieci duże (7 – 12 lat),
    - dzieci średnie (3 – 7 lat),
    - dzieci małe (0 – 3 lat),
  - młodzież, 18 – 24 lata),
  - dorośli, 25 – 60 lat),
  - osoby starsze powyżej 60 lat,
- **stosowanie urządzeń zabezpieczających (pasów bezpieczeństwa, urządzeń zabezpieczających dzieci do lat 12, kasków ochronnych), o których mowa – tylko w samochodach osobowych:**
  - stosuje,
  - nie stosuje,
- **używanie telefonów komórkowych, o których mowa w art. 45 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.), w czasie jazdy przez kierujących pojazdami:**
  - używa,
  - nie używa,

g) jako podstawową miarę stosowania pasów bezpieczeństwa przez uczestników ruchu w pojazdach zastosowany zostanie wskaźnik udziału uczestników stosujących pasy bezpieczeństwa USB_{b,i} obliczany się na podstawie zależności:

$$USB_{b,i} = \frac{100 \cdot LS_i}{LU_i} \quad (8.1)$$

Gdzie:

- USB_{b,i} – wskaźnik udziału uczestników stosujących pasy bezpieczeństwa w populacji badanych uczestników ruchu w i – tym punkcie pomiarowym, określony na podstawie obserwacji zewnętrznych [%],
- LU_i – liczba badanych uczestników ruchu w i – tym punkcie pomiarowym [osób],
- LS_i – liczba badanych uczestników ruchu stosujących pasy bezpieczeństwa w badanej próbie w i – tym punkcie pomiarowym [osób].

h) obliczony wskaźnik stosowania pasów bezpieczeństwa będzie obliczany z uwzględnieniem wskaźnika poziomu stosowania pasów bezpieczeństwa pomierzonego w wybranych, reprezentatywnych odcinkach jednorodnych dróg i pracy przewozowej (jako czynnika wagowego) dla poszczególnych kategorii dróg, obszarów itp.,

i) **minimalne liczebności próby – w każdym punkcie dla danych dot. pasów bezpieczeństwa, urządzeń zabezpieczających dzieci i używania telefonów komórkowych:**

¹⁴ W monitoringu stosowania kasków ochronnych – kierujący i pasażer.

- stolice województw – 2000 pojazdów,
- drogi krajowe – 1000 pojazdów,
- drogi wojewódzkie – 500 pojazdów,
- drogi powiatowe – 250 pojazdów.

6.2. Przetwarzanie danych i przedstawianie wyników

Syntezą z prowadzonych badań powinny być raporty przeznaczone do publicznej prezentacji – przedstawiające dane w formie opisowo-graficznej (wg księgi identyfikacji wizualnej Zamawiającego, która udostępniona zostanie Wykonawcy).

Raporty powinny być złożone w polskiej wersji językowej w:

- postaci elektronicznej na płycie CD/DVD w formacie pdf. oraz w formacie umożliwiającym edycję w programie MS Office 2007 lub nowszej wersji tego programu,
- postaci 1 wydruku papierowego (1 kopia w kolorze).

Ponadto Wykonawca przekaze Zamawiającemu wszelkie dane zgromadzone w trakcie badania w formie zbiorów (baz) danych.

Po każdej sesji pomiarowej, jako załącznik do raportu, Wykonawca przedstawi Zamawiającemu szczegółową lokalizację punktów pomiarowych, w których prowadzono pomiary (z podaniem dokładnych współrzędnych geograficznych i charakterystyki każdego punktu).

6.2.1 Pomiary prędkości pojazdów

- Przetwarzanie danych powinno umożliwiać obliczenie w każdej z serii pomiarowych parametrów prędkości i odstępów między pojazdami zgodnie z poniższym zestawieniem:
  - tabelaryczne zestawienia rejestrowanych wartości wyszczególnionych w pkt 6.1.1. parametrów ruchu w każdym z przekrojów pomiarowych z ich uśrednieniem w interwałach godzinowych oraz dodatkowo obliczone parametry charakteryzujące przekraczanie dopuszczalnej prędkości i strukturę ruchu (udział pojazdów przekraczających prędkość dopuszczalną oraz przekraczających granicę prędkości ustaloną jako prędkość dopuszczalna zwiększona o 10 km/h, udziały w ruchu pojazdów ciężkich, udziały pojazdów jadących w ruchu swobodnym). W każdym z punktów pomiarowych należy również określić średnie wartości poszczególnych parametrów w okresie doby. Należy przy tym zastosować podział tabeli na część odpowiadającą poszczególnym pasom ruchu oraz łącznie w całym przekroju. Zestawienia te powinny być prezentowane odrębnie dla potoków ruchu i ruchu swobodnego. Pojęcie ruchu swobodnego oznacza w tym przypadku poruszanie się pojazdu z odstępem czasu większym niż 6 s od pojazdu poprzedzającego na odcinkach poza terenami zabudowy i z odstępem większym od 5 s na odcinkach dróg i ulic na terenach zabudowanych,
  - tabelaryczne zestawienie udziału pojazdów przekraczających prędkość dopuszczalną w wyróżnionych przedziałach klasowych tych przekroczeń – co 10 km/h,
  - tabelaryczne zestawienie średnich wartości analizowanych parametrów ruchu w każdym z przekrojów pomiarowych przy agregacji danych do okresu doby, umownego „dnia” i „nocy”. Podział na okres „dnia” i „nocy” w przypadku badań na terenach zabudowy związany jest z okresami obowiązywania ograniczeń prędkości 50 km/h („dzień”) i 60 km/h („noc”). Na odcinkach dróg z jednolitym limitem prędkości w ciągu doby podział na okres „dnia” i „nocy” powinien być powiązany z godzinami wschodu i zachodu słońca z uproszeniem polegającym na przyjęciu pełnej godziny początku i końca umownie określonego „dnia” i „nocy”. Oznacza to pomijanie okresów przejściowych, czyli świtu i zmroku, które są po części zaliczane do „dnia” i „nocy”. Zestawienia te powinny być prezentowane odrębnie dla potoków ruchu i ruchu swobodnego z dodatkowym podziałem w ruchu swobodnym na grupy pojazdów lekkich i ciężkich,

- tabelaryczne zestawienie średnich wartości analizowanych parametrów ruchu przy agregacji danych z jednorodnych grup punktów pomiarowych odpowiednio z okresu doby, umownego „dnia” i „nocy”. Zestawienia te powinny być prezentowane odrębnie dla potoków ruchu i ruchu swobodnego z dodatkowym podziałem w ruchu swobodnym na grupy pojazdów lekkich i ciężkich,
  - tabelaryczne zestawienie udziału pojazdów poruszających się z niebezpiecznymi odstępami w potokach ruchu w każdym z przekrojów pomiarowych przy agregacji danych do okresu doby, umownego „dnia” i „nocy”.
- b) Kolejnym etapem przetwarzania danych powinno być ich zestawianie w kolejnych seriach pomiarowych wraz z porównaniami zmian w odniesieniu do serii poprzedzających dany pomiar ruchu. W tych raportach powinny się znaleźć, poza opisem danych z bieżącej serii (zgodnie z podaną wcześniej zawartością takiego raportu), także:
- tabelaryczne zestawienia i wykresy prezentujące zmiany wartości parametrów natężenia i prędkości w kolejnych seriach pomiarowych w poszczególnych punktach pomiarowych oraz w wyodrębnionych grupach punktów pomiarowych,
  - tabelaryczne zestawienia i wykresy prezentujące zmiany udziałów przekroczeń prędkości dopuszczalnej w kolejnych seriach pomiarowych w poszczególnych punktach pomiarowych oraz w wyodrębnionych grupach punktów pomiarowych,
  - tabelaryczne zestawienia i wykresy prezentujące zmiany udziałów przekroczeń prędkości dopuszczalnej w wyróżnionych przedziałach klasowych przekroczeń w kolejnych seriach pomiarowych w poszczególnych punktach pomiarowych oraz w wyodrębnionych grupach punktów pomiarowych,
  - tabelaryczne zestawienie udziału pojazdów poruszających się z niebezpiecznymi odstępami w potokach ruchu przy agregacji danych z jednorodnych grup punktów pomiarowych.

Powyższe zestawienia powinny być wykonane z uwzględnieniem podziału okresu pomiaru na: całą dobę, „dzień” i „noc”. Zasady ustalania okresu „dnia” i „nocy” zgodnie z wcześniejszym opisem, tj. na odcinkach dróg z jednolitym limitem prędkości w ciągu doby podział na okres „dnia” i „nocy” powinien być powiązany z godzinami wschodu i zachodu słońca z uproszeniem polegającym na przyjęciu pełnej godziny początku i końca umownie określonego „dnia” i „nocy”. Oznacza to pomijanie okresów przejściowych, czyli świtu i zmroku, które są po części zaliczane do „dnia” i „nocy”.

- c) **Synteza z prowadzonych badań powinny być raporty przeznaczone do publicznej prezentacji** – przedstawiające dane w formie opisowo-graficznej (wg książki identyfikacji wizualnej Zamawiającego, która udostępniona zostanie Wykonawcy).

Raporty te powinny zawierać tabelaryczne zestawienie średnich wartości wybranych parametrów ruchu (prędkość średnia, kwantyl 85% z rozkładu prędkości, udział pojazdów przekraczających prędkość dopuszczalną, zakresy przekroczeń prędkości dopuszczalnej w przyjętych przedziałach klasowych co 10 km/h przy agregacji danych z jednorodnych grup punktów pomiarowych odpowiednio z okresu doby, umownego „dnia” i „nocy”) – na poziomie kraju oraz poszczególnych województw.

W przypadku obliczeń danych w grupach poligonów, należy z danych rejestrowanych w poszczególnych jednorodnych grupach punktów pomiarowych utworzyć zbiory zawierające łącznie wszystkie dane z tych punktów. Na podstawie takiego zbioru należy obliczać wszystkie podane parametry. Równolegle parametry te powinny być obliczane jako uśrednione wartości poszczególnych parametrów z jednorodnej grupy punktów pomiarowych traktowanych, jako elementy próby statystycznej. Zestawienia te powinny być prezentowane odrębnie dla potoków ruchu i ruchu swobodnego z dodatkowym podziałem na grupy pojazdów lekkich i ciężkich. Uzupełnieniem powyższych zestawień powinna być informacja o udziale pojazdów

poruszających się z niebezpiecznymi odstępami w potokach ruchu przy agregacji danych z jednorodnych grup punktów pomiarowych z okresu doby, umownego „dnia” i „nocy”.

W raportach przedstawione zostanie także porównanie do wyników z poprzednich prowadzonych na zlecenie Zamawiającego badań prędkości pojazdów, które zostaną udostępnione Wykonawcy przez Zamawiającego.

6.2.2. Pomiar stosowania urządzeń zabezpieczających i używania telefonów komórkowych

Układ raportu z badań krajowych powinien zawierać co najmniej poniżej wymienione elementy:

1. Informacja o przeprowadzonych badaniach
2. Streszczenie (executive summary)
3. Charakterystyka i ocena poziomu stosowania urządzeń zabezpieczających uczestników ruchu w pojeździe na obszarze kraju
  - 2.1 Charakterystyka i dane z przeprowadzonej serii pomiarowej
  - 2.2 Poziom stosowania urządzeń zabezpieczających uczestników ruchu w pojeździe (z podziałem na: rodzaj drogi, rodzaj pojazdu, grupę wiekową i płeć uczestników ruchu, zajmowane miejsce w pojeździe)
    - 2.2.1 Pasy bezpieczeństwa
    - 2.2.2 Foteliki dla dzieci
    - 2.2.3 Kaski i hełmy
  - 2.3 Używanie telefonów komórkowych
  - 2.4 Zamiany czasowe (porównanie do poprzednich pomiarów)
  - 2.5 Porównanie stosowania urządzeń zabezpieczających w województwach
4. Charakterystyka i ocena poziomu stosowania urządzeń zabezpieczających uczestników ruchu w pojeździe w województwach
  - 3.1 Nazwa województwa
    - 3.1.1 Charakterystyka i dane z przeprowadzonej serii pomiarowej
    - 3.1.2 Poziom stosowania urządzeń zabezpieczających uczestników ruchu w pojeździe
      - 3.1.2.1 Pasy bezpieczeństwa
      - 3.1.2.2 Foteliki dla dzieci
      - 3.1.2.3 Kaski i hełmy
    - 3.1.3 Używanie telefonów komórkowych
    - 3.1.4 Zamiany czasowe (porównanie do poprzednich pomiarów)
    - 3.1.5 Podsumowanie
5. Rekomendacje